

Televizní daň a digitální perspektivy

04.května 2004 Petr Žantovský

V průběhu projednávání výše poplatků za tzv. média veřejné služby (ČT a ČRo) se objevila nečekaná myšlenka přímé televizní daně. Na rozdíl od poplatků, které jsou daní nepřímou, by televizní daň zasáhla populaci plošně a její vymahatelnost by byla o řád vyšší než u vágního vymezení poplatků. Z toho také vzešel návrh ODS na zavedení televizní daně, jako možnosti zajistit České televizi stabilní rozpočtové klima.

Televizní daň vyvolává několik otázek. První je jasná: proč účelovou daň navrhuje právě ODS, jinak typický pravicový přívrženec co nejmenšího daňového zatížení? Někteří poslanci to zdůvodnili tím, že – lapidárně řečeno – je lepší jedna účelová daň, než velký nepořádek v hospodaření s televizními miliardami. Tato argumentace má dvě úskalí. Televizní daň neskýtá automatickou záruku, že s jejím zavedením vznikne v ČT pořádek. A za druhé: je to pořád jen účelová daň. Příště přijdou lobbisté, že je třeba zavést daň na dětská nemocniční lůžka. Bude to ODS, kdo proti takovému legislativnímu voluntarismu nepopulárně zakročí? Po epizodě s televizní daní to z jejich úst nebude znít moc věrohodně.

Televizní daň má ale ještě jeden, vzdálenější, a proto méně viditelný, ale neméně fatální důsledek. Chýlíme se do éry digitalizace terestrického (pozemního) rozhlasového a televizního vysílání. Představíte-li si běžný analogový TV signál jako jednosměrnou okresní silnici, pak digitální vysílání je obousměrnou dálnicí o mnoha jízdnicích pružích tam i zpět. Digitálně můžete vysílat rozhlas, televizi, můžete tu interaktivně používat internet, ale kapacita oné víceproudovosti zvládne i řadu dalších služeb, které je možné poskytovat na dálku a elektronicky (e-business je jen nejmenším příkladem). Z toho je patrné, že provozování digitálních systémů (tzv. multiplexů) bude velmi výnosným podnikáním. Proto lze očekávat značnou melu okolo přidělování digitálních licencí, ať už je bude udílet stávající Rada pro rozhlasové a TV vysílání (RRTV), Český telekomunikační úřad (ČTÚ), Ministerstvo informatiky (MI ČR) nebo vláda.

Stávající návrh tzv. digitálního zákona z dílny MI ČR zatím počítá s volnou soutěží při udělování licencí. Neobsahuje myšlenku zákonného nároku na digitální multiplex pro kohokoli, například Českou televizi. Ale vraťme se na chvíli právě k ní.

Kdyby prošel v nějaké podobě návrh na zavedení televizní daně, znamenalo by to změnu statutu ČT. Už by nešlo o nějakou nedostatečně definovanou, jakoby ve vzduchu visící a kontrole se vymykající pětimiliardovou instituci. Byla by to televize se vším všudy státní, protože její financování by probíhalo přímo ze zdrojů státního rozpočtu. Tedy by se musela změnit volba vedení ČT, svůj význam by zcela pozbyla Rada ČT jako sbor občanských zástupců – diletantů, kteří mají dohlížet přeneseně na plnění veřejné služby ČT (de facto jen schvalovat rozpočet a volit ředitele, což si Rada ČT vykládá zpravidla ve smyslu „alternativně řídit ČT a jejího ředitele“). Dosavadní nedostatečné mechanismy vnitřní kontroly hospodaření dozorčí radou by nahradila plně gesce Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ), který by se k ČT choval jako k jakékoli jiné příspěvkové organizaci, třeba Správě Pražského hradu. Mnoho ze stávajících nepořádků, daných nedostatkem v systému řízení a organizace ČT, by samovolně zaniklo se vznikem pevnějších struktur a jasnějších kompetencí uvnitř ČT.

Jenže jsou tu opět nejméně dvě „jenže“. Zestátnění ČT formou převodu pod státní rozpočet musí mít široký politický souhlas, protože důsledkem takového kroku je vynětí ČT z přímého vlivu Parlamentu a politických stran. ČT by získala zcela nečekanou míru nezávislosti, po níž tolik touží, ale za cenu opatření značně neliberálního, totiž zestátnění veřejného majetku. Názory na to, zda morální rizika tohoto nesystémového opatření jsou větší, či menší, než provozní výhody, které v důsledku přinese,

se mohou různit. Tak jako tak by šlo o jasné opatření s jasným výsledkem, a to je vždy lepší než nijaké opatření s nulovým rizikem, ale též nulovým efektem.

Druhé „jenže“ najdeme, když se vrátíme o krok zpět, k úvaze o digitalizaci. Pokud by totiž stát přímo vlastnil Českou televizi, mohl by využívat všech kapacit, které nabízí, ale měl by k ní i odpovědnost. Příkladně by bylo logické, aby pro ČT zajistil zákonem nárok na provoz jednoho z digitálních multiplexů. To by přineslo výhody ekonomické – provozem komerčních činností na multiplexu by se posílilo samofinancování ČT, i správní – multiplex by mohl sloužit jako hlavní informační řečiště pro záchranný systém, informační potřeby armády, dílem i policie atd, což jsou činnosti, které stát zajišťovat musí, a touto cestou by se mu zajišťovaly snadněji. Jenže to dále znamená další deliberalizaci společenského prostředí. Nárokový digitální multiplex pro státní televizi zamíchá kartami politickými (strany, zejména vládní, se budou chtít v tomto systému nějak natrvalo „zaháčkovat“), tak podnikatelskými. Představte si ty tlaky, které vyvolají privátní zájemci o multiplex - už proto, že částečné odkrojení digitálního krajíce ve prospěch státu ovlivňuje (a tvrdím, že spíše snižuje) tržní cenu všech ostatních soust.

Rozhodování o televizní dani tak není snadné ani jednobarevné. Nevím, zda poslanci, kteří televizní daň pustili do hry, to všechno domysleli, ale to nic nemění na faktu, že jde o vážné věcné argumenty, bez jejichž znalosti nelze odpovědně rozhodnout.